

Napsal J. L. Fischer

(E*forum, 13. 09. 2017)

*K osmdesátinám **Tomáše Garrigua Masaryka** (7. 3. 1850 – 14. 9. 1937) publikoval filozof a sociolog, analytik a syntetik kultury, kritik, esejista a publicista **Josef Ludvík Fischer** (1894–1973) metaforickou glosu **Osamělý balvan** (Čin 1, 1929/30, č. 19, 6. 3. 1930, s. 448–449), v níž zdůraznil Masarykovu výlučnost znamenající obtíž pro následovníky. Masarykovi věnoval Fischer i další svébytné úvahy, např. črtu Česká otázka (in: *Kultura a regionalismus*, Brno 1930), zvažující mj. působnost masarykovské „destruktivní tradice“ v realitě první republiky, a stať Masaryk jako myslitel (*Slavische Rundschau* 9, 1937, č. 6, 30. 10., s. 366–371), v níž pojednal Masaryka jako antropocentristu, jako „individualistického bohohledače“ usilujícího o rovnováhu mezi vědou a náboženstvím, subjektem a světem. Následující text (stejně jako další dva výše uvedené) je součástí Čtení o T. G. Masarykovi, s podtitulem Literatura – člověk – svět (1910–1938), 10. svazku edice *Antologie*, kterou právě vydal IPSL.*

lm

Josef Ludvík Fischer: Osamělý balvan

Tak někdy za soumraku rýsuje se ostře na obzoru, vysoko se týče nad své okolí a jakoby zaléhaje svým stínem.

Stejně Masaryk.

Promyslíl a pokusil se formulovat poslání svého národa.

Promyslíl a pokusil se formulovat poslání státu, o jehož znovuzrození se zasloužil nade všechny ostatní.

Promyslíl – jedním slovem, – pokusil se formulovat a uvádět v čin náš národní program po všech jeho stránkách.

A nikdo po něm.

Proto zde ční dnes jako balvan, který se neubrání mnohdy smutku své samoty.

Snad všechny jeho formulace lze uvést v pochybnost; snad proti všem vésti kritiku;

snad proti všem stavěti nové.

Více ještě:

Povinná (či samozřejmá spíš) úcta k jeho dílu žádala, aby o toto vše byl učiněn alespoň pokus: cizí práci nikdy nelze přijmout, přijmout trpně a pohodlně a bez kritiky. Odkaz sebezvácnejší nelze nikdy přijmout a přejmout beze změny: čím větší odkaz, k tím větší práci zavazuje.

Nás nezavázal.

(A odtud i smutek, který z tohoto balvanu padá i na jiné.)

Velké osobnosti jsou dary národům a na národech jest, aby si je zasloužily. Aby se alespoň pokusily o to.

I národy mají povinnosti vůči svým velkým osobnostem.

Pouhá vděčnost není ještě celou povinností. Spíše samozřejmostí, o níž se stydíme nahlas a veřejně mluvit. A činíme-li tak přece, pak prostě, co nejprostěji.

Než pouhá vděčnost - ještě jednou - není celou povinností. Ani vůči Masarykovi.

Jest jí teprve práce, hodná toho, kdo zavázal, zavazuje k ní.

Tuto svou povinnost, povinnost vůči Masarykovi, jsme doposud téměř opomenuli plnit.

Spokojili jsme se tím, že ponechali jsme jej velkým a přísným balvanem v našem národním životě, osamělým a smutným balvanem, vysoko se týčícím nad svým okolím a jako by je zaléhajícím svým stínem.

www.ipsl.cz